

DECIZIE nr. 718 din 29 octombrie 2015

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 84 din Codul penal din 1969

EMITENT • **CURTEA CONSTITUȚIONALĂ**

Publicat în **MONITORUL OFICIAL nr. 909 din 9 decembrie 2015**

Data intrării în vigoare 09-12-2015

Augustin Zegrean	- președinte
Valer Dorneanu	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Mircea Ștefan Minea	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Puskas Valentin Zoltan	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Tudorel Toader	- judecător
Oana Cristina Puică	- magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Cosmin Grancea.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 84 din Codul penal din 1969, excepție ridicată, din oficiu, de instanța de judecată în Dosarul nr. 3.408/175/2012 al Tribunalului Alba - Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 326D/2015.

2. La apelul nominal lipsesc părțile, față de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a excepției de neconstituționalitate. Consideră că textul de lege criticat nu creează discriminare, întrucât persoanele obligate la despăgubiri prin hotărâri civile nu se află în aceeași situație cu inculpații obligați la despăgubiri prin hotărârea de condamnare, sens în care invocă [Decizia Curții Constituționale nr. 741 din 1 iunie 2010](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 19 iulie 2010. Arată că al doilea argument al autorului excepției se referă la ipoteza în care persoana vătămată exercită acțiunea civilă separat de procesul penal, caz în care nu mai este posibilă revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei pentru neîndeplinirea obligațiilor civile de către persoana condamnată, ceea ce ar genera discriminare față de condamnații cu privire la care acțiunea civilă s-a exercitat în cadrul procesului penal. Consideră că este firesc ca anumite soluții să depindă de voința persoanei vătămate, având în vedere că există situații în care chiar tragerea la răspundere penală depinde de voința persoanei vătămate, care poate aprecia că nu vrea să facă plângere. Și în cazul suspendării condiționate a executării pedepsei este vorba de o manifestare de voință a persoanei vătămate, care poate renunța la toate beneficiile care îi sunt acordate prin exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal. Arată că art. 84 din Codul penal din 1969 este o măsură de protecție pentru victimele care înțeleg să-și exercite drepturile în cadrul procesului penal și o măsură prin care acestea pot obține satisfacție cu privire la drepturile care le-au fost încălcate. Cu privire la critica referitoare la încălcarea [art. 23 alin. \(13\) din Constituție](#), face trimitere tot la [Decizia nr. 741 din 1 iunie 2010](#), prin care Curtea a arătat că există un proces penal care se finalizează printr-o hotărâre de condamnare, iar ceea ce se schimbă ca urmare a revocării suspendării condiționate este doar modalitatea de individualizare a executării pedepsei.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

4. Prin Încheierea din 9 februarie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 3.408/175/2012, Tribunalul Alba - Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 84 din Codul penal din 1969. Excepția a fost ridicată, din oficiu, de instanța de judecată cu ocazia soluționării unei cereri de revocare a suspendării condiționate a executării pedepsei.

5. În motivarea excepției de neconstituționalitate instanța de judecată, în calitate de autoare a excepției, susține, în esență, că dispozițiile art. 84 din Codul penal din 1969 încalcă prevederile constituționale ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, și ale art. 23 alin. (13), potrivit căruia "Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală." Arată, astfel, că persoanele condamnate la pedeapsa închisorii cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și obligate, prin hotărârea de condamnare, la plata de despăgubiri civile sunt discriminate în raport cu persoanele care au calitatea de pârâți în cauzele civile și care sunt obligate la plata de despăgubiri prin hotărâri civile, dar care, în caz de neexecutare, sunt executate silit, în timp ce persoanele condamnate, dacă nu îndeplinesc obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, riscă închisoarea. În acest sens, invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia discriminare înseamnă a trata diferit, fără o justificare obiectivă și rațională, persoane aflate în situații clar similare, dacă nu se urmărește un scop legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (Hotărârea din 26 iulie 2007, pronunțată în Cauza Cobzaru împotriva României,

paragraful 88, și Hotărârea nr. 2 din 12 iulie 2005, pronunțată în Cauza Moldovan și alții împotriva României, paragraful 137). Prin prisma acestei definiții, instanța apreciază că, deși persoanele obligate la plata despăgubirilor civile prin hotărâri penale se află în situații similare cu cele obligate la plata de despăgubiri prin hotărâri civile, neîndeplinirea acestor obligații le pune pe cele dintâi într-o situație de vădită inferioritate, fără o justificare obiectivă și rațională, atunci când se pune problema unei "sanctiuni" față de eventuala stare de pasivitate a celui obligat la plată. Astfel, dacă, în cazul persoanelor condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, sancțiunea neîndeplinirii obligațiilor civile duce la revocarea acestui beneficiu și la executarea în regim de detenție a pedepsei aplicate, în cazul celor obligați prin hotărâri civile, sancțiunea o reprezintă executarea silită potrivit prevederilor Codului de procedură civilă. Mai mult, în cazul celei dintâi categorii de persoane, pe lângă privarea de libertate, se poate dispune și executarea silită a dispozițiilor privind obligațiile civile conținute în hotărârea de condamnare. Așadar, deși izvorul obligațiilor civile îl constituie, în ambele situații, o faptă ilicită cauzatoare de prejudiciu, iar răspunderea atrasă pentru comiterea acestei fapte este eminamente de natură civilă, în cazul persoanelor obligate prin hotărâri penale nu se poate spune că, prin revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei, se atinge scopul urmărit, respectiv plata obligațiilor civile și că între acest scop și mijloacele folosite, respectiv privarea de libertate a condamnatului, există un raport rezonabil de proporționalitate, câtă vreme cei obligați prin hotărâri civile nu sunt supuși unor astfel de privațiuni.

6. De asemenea, consideră că art. 84 din Codul penal din 1969 este discriminatoriu pentru inculpații obligați prin hotărârea penală la despăgubiri civile și în raport cu inculpații obligați prin hotărâre civilă la despăgubiri pentru prejudiciul produs prin infracțiunea care a atras condamnarea. Exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal nu este o obligație a celui vătămat prin infracțiune, acesta putând introduce acțiune și în fața instanței civile. Or, în situația în care autorul unei infracțiuni cauzatoare de prejudicii care a fost condamnat la pedeapsa închisorii cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, iar, ulterior, printr-o sentință civilă este obligat la despăgubiri față de victima infracțiunii, nu își execută, cu rea-credință, obligațiile civile, acestuia nu i se poate revoca suspendarea executării pedepsei, deoarece textul art. 84 din Codul penal din 1969 se referă în mod explicit la obligațiile civile "stabilite prin hotărârea de condamnare", trimiterea fiind făcută, evident, la hotărârea penală.

7. În ceea ce privește critica de neconstituționalitate raportată la prevederile art. 23 alin. (13) din Constituție, instanța arată că aplicarea dispozițiilor art. 84 din Codul penal din 1969 are ca efect privarea de libertate a unei persoane ca urmare a neîndeplinirii, cu rea-credință, a unor obligații de natură civilă care au fost stabilite printr-o hotărâre penală. Încălcarea unei norme de drept penal de către o persoană dă naștere la un raport juridic de conflict între subiectul activ al infracțiunii, pe de o parte, și stat, ca reprezentant al societății, pe de altă parte. Acest raport de drept substanțial, între stat și infractor, presupune dreptul statului de a folosi acțiunea penală împotriva infractorului, de a-l trage la răspundere penală, de a-i aplica o pedeapsă și de a-l sili să o execute. Alături de conflictul de drept penal se poate ivi și un conflict de drept extrapenal, iar când acesta are un caracter civil el poate fi adus în fața organelor judiciare în vederea obținerii unei reparații pentru vătămare. Astfel, acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect, potrivit art. 19 alin. (1) din Codul de procedură penală, tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale. Și în vechea reglementare - art. 14 din Codul de procedură penală din 1968 -, acțiunea civilă avea drept obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului, precum și a părții responsabile civilmente. Jurisprudența și doctrina de specialitate au fost unanim de acord că era vorba, și în acest caz, tot de răspundere civilă delictuală. Prin urmare, rezultă fără echivoc că obligațiile stabilite în sarcina inculpatului prin hotărârea penală, ca urmare a admiterii acțiunii civile, își au izvorul în răspunderea civilă delictuală reținută de instanță în sarcina sa. Or, revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei pentru neîndeplinirea acestor obligații, fie și cu rea-credință, și privarea de libertate a persoanei condamnate prin executarea în întregime a pedepsei închisorii, care își are izvorul în răspunderea penală, vin în contradicție cu dispozițiile constituționale invocate care impun ca privarea de libertate a unei persoane să nu poată fi făcută decât ca urmare a unei sancțiuni de natură penală.

8. Potrivit [art. 30 alin. \(1\) din Legea nr. 47/1992](#), încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

9. Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile de lege criticate raportate la prevederile Constituției, precum și [Legea nr. 47/1992](#), reține următoarele:

10. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale [art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992](#), să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

11. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile [art. 84 din Codul penal din 1969, modificate prin Legea nr. 278/2006](#) pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 601 din 12 iulie 2006. La 1 februarie 2014, Codul penal din 1969 a fost abrogat prin [Legea nr. 187/2012](#) pentru punerea în aplicare a [Legii nr. 286/2009](#) privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757 din 12 noiembrie 2012. Potrivit celor statuate de Curtea Constituțională prin [Decizia nr. 766 din 15 iunie 2011](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 549 din 3 august 2011, sintagma "în vigoare" din cuprinsul dispozițiilor art. 29 alin. (1) și ale [art. 31 alin. \(1\) din Legea nr. 47/1992](#) este constituțională în măsura în care se interpretează în sensul că sunt supuse controlului de constituționalitate și legile sau ordonanțele ori dispozițiile din legi sau din ordonanțe ale căror efecte juridice continuă să se producă și după ieșirea lor din vigoare, astfel încât dispozițiile art. 84 din Codul penal din 1969, deși abrogate la momentul pronunțării Curții, sunt supuse controlului de constituționalitate, întrucât produc efecte juridice în cauză. Textul de lege criticat are următorul cuprins: "Dacă până la expirarea termenului de încercare condamnatul nu a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, instanța dispune revocarea suspendării executării pedepsei, afară de cazul când cel condamnat dovedește că nu a avut puțința de a îndeplini acele obligații".

12. În susținerea neconstituționalității acestor dispoziții de lege, instanța de judecată, în calitate de autoare a excepției, invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, și ale art. 23 alin. (13), potrivit căruia "Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală".

13. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că, potrivit doctrinei, suspendarea condiționată a executării pedepsei, reglementată de Codul penal din 1969 ca măsură de individualizare a reacției penale, constă în suspendarea, pe o anumită durată denumită termen de încercare, a executării pedepsei aplicate, cu obligația pentru condamnat de a avea o comportare corectă în tot acest timp. Astfel, suspendarea condiționată a executării pedepsei este o măsură de politică penală bazată pe încrederea în posibilitatea îndreptării condamnatului și pe punerea lui la încercare în acest scop, fiind destinată să ducă la realizarea scopului pedepsei fără executarea efectivă a acesteia. Realizarea măsurii suspendării condiționate a executării pedepsei nu se reduce la instituirea ei, prin hotărârea instanței de judecată, ci presupune desfășurarea raportului juridic special creat prin dispunerea ei, raport în cadrul căruia condamnatul trebuie să aibă, pe toată durata termenului de încercare, comportamentul care condiționează realizarea scopului măsurii. Prin hotărârea de suspendare, condamnatul este pus în situația de condamnat cu executarea pedepsei suspendată condiționat și pe toată durata termenului de încercare are obligația specială de a nu săvârși din nou o infracțiune, sub sancțiunea executării integrale atât a pedepsei a cărei executare este suspendată, cât și a pedepsei pentru noua infracțiune, așa cum reiese din dispozițiile art. 83 din Codul penal din 1969. De asemenea, condamnatul beneficiar al suspendării este ținut, potrivit art. 84 din Codul penal din 1969, să-și îndeplinească obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, având în vedere că art. 81 alin. 5 din același cod prevede că suspendarea condiționată a executării pedepsei nu atrage suspendarea executării obligațiilor civile prevăzute în hotărârea de condamnare. Caracterul condiționat și deci provizoriu al suspendării condiționate a executării pedepsei durează cât termenul de încercare. La expirarea acestuia, situația se definitivează, în sensul că încetează obligația de a executa atât pedeapsa principală, cât și pedeapsa accesorie și eventualele pedepse complementare aplicate. Potrivit art. 86 din Codul penal din 1969, dacă persoana condamnată nu a săvârșit din nou o infracțiune înăuntrul termenului de încercare și nici nu s-a pronunțat revocarea suspendării pentru vreuna din cauzele prevăzute în art. 83 și 84 din Codul penal din 1969, atunci condamnatul este reabilitat de drept, ceea ce înseamnă înlăturarea tuturor consecințelor condamnării, nu numai a celor penale, dar și a celor extrapenale, de unde reiese interesul condamnatului de a se îndrepta în cadrul suspendării condiționate a executării pedepsei, respectând obligațiile speciale impuse de vechiul Cod penal, și anume de a nu săvârși din nou o infracțiune înăuntrul termenului de încercare și de a îndeplini obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare.

14. Așadar, nu poate fi reținută critica de neconstituționalitate raportată la prevederile art. 23 alin. (13) din Constituție, în sensul că aplicarea dispozițiilor art. 84 din Codul penal din 1969 are ca efect privarea de libertate a unei persoane ca urmare a unei sancțiuni de natură extrapenală prin angajarea unei simple răspunderi civile delictuale pe fondul neîndeplinirii unor obligații civile stabilite în sarcina sa. Raportul juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii între stat, pe de o parte, și infractor, pe de altă parte, este un raport complex al cărui conținut îl formează dreptul statului, ca reprezentant al societății, de a trage la răspundere pe infractor, de a-i aplica sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită și de a-l constrânge să o execute, precum și obligația infractorului de a răspunde pentru fapta sa și de a se supune sancțiunii aplicate, în vederea restabilirii ordinii de drept și restaurării autorității legii. Faptul că neîndeplinirea cu rea-credință de către condamnatul care beneficiază de suspendarea condiționată a executării pedepsei a obligațiilor de natură civilă stabilite prin hotărârea de condamnare atrage pierderea beneficiului suspendării nu schimbă temeiul executării pedepsei, care constă în răspunderea penală a autorului infracțiunii stabilită, ca urmare a finalizării procesului penal, prin hotărârea prin care instanța a aplicat pedeapsa, ceea ce se schimbă fiind numai modul de executare a acesteia.

15. În ceea ce privește critica adusă dispozițiilor art. 84 din Codul penal din 1969 cu privire la pretinsa încălcare a principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, Curtea constată

că și aceasta este neîntemeiată. Astfel, potrivit jurisprudenței Curții, principiul egalității în fața legii consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea el nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite pentru situații diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice ([Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 8 februarie 1994](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994). Totodată, Curtea a statuat că art. 16 din Constituție vizează egalitatea în drepturi între cetățeni în ceea ce privește recunoașterea în favoarea acestora a unor drepturi și libertăți fundamentale, nu și identitatea de tratament juridic asupra aplicării unor măsuri, indiferent de natura lor ([Decizia nr. 53 din 19 februarie 2002](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 224 din 3 aprilie 2002, [Decizia nr. 1.615 din 20 decembrie 2011](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 99 din 8 februarie 2012, și [Decizia nr. 323 din 30 aprilie 2015](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 467 din 29 iunie 2015). Or, persoanele condamnate cu privire la care instanța penală dispune revocarea beneficiului suspendării condiționate a executării pedepsei pentru neîndeplinirea cu rea-credință, până la expirarea termenului de încercare, a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare nu se află în aceeași situație cu persoanele care sunt obligate la plata de despăgubiri prin hotărâri civile și care, în caz de neexecutare, sunt executate silit, în cazul acestora din urmă obligațiile fiind consecința stabilirii unei răspunderi civile. Tratamentul juridic diferențiat este, prin urmare, justificat și nu se poate vorbi de existența unei discriminări, cu atât mai mult cu cât nu există un drept fundamental la suspendarea condiționată a executării pedepsei, aceasta reprezentând un beneficiu acordat de legiuitor în anumite condiții, potrivit politicii sale penale. Prin reglementarea cazului de revocare a suspendării condiționate a executării pedepsei prevăzut de dispozițiile de lege criticate, legiuitorul Codului penal din 1969 a urmărit descurajarea persoanelor condamnate care beneficiază de suspendarea condiționată a executării pedepsei de a se sustrage cu reacredință de la executarea obligațiilor de natură civilă stabilite prin hotărârea de condamnare. În acest sens, sunt exceptați de la aplicarea cazului de revocare prevăzut de art. 84 din Codul penal din 1969 condamnații care dovedesc că nu au avut puțința de a îndeplini acele obligații.

16. În fine, referitor la ipoteza în care persoana vătămată exercită acțiunea civilă separat de procesul penal, caz în care nu mai este posibilă revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei pentru neîndeplinirea obligațiilor civile de către persoana condamnată, Curtea reține că, așa cum există situații în care chiar tragerea la răspundere penală depinde de voința persoanei vătămate, care poate să facă sau să nu facă plângere, tot astfel și alte aspecte ale procesului penal pot să depindă de voința persoanei vătămate. Este și cazul suspendării condiționate a executării pedepsei, întrucât și în această materie produce efecte manifestarea de voință a persoanei vătămate, având în vedere că aceasta poate renunța la beneficiile care îi sunt acordate prin exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal. Textul de lege criticat constituie o măsură de protecție pentru victimele care înțeleg să-și exercite drepturile în cadrul procesului penal și, totodată, o măsură prin care acestea pot obține satisfacție cu privire la drepturile care le-au fost încălcate.

17. În același sens este și [Decizia nr. 741 din 1 iunie 2010](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 19 iulie 2010.

18. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al [art. 29 din Legea nr. 47/1992](#), cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată, din oficiu, de instanța de judecată în Dosarul nr. 3.408/175/2012 al Tribunalului Alba - Secția penală și constată că dispozițiile art. 84 din Codul penal din 1969 sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Alba - Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 29 octombrie 2015.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Augustin Zegrean

Magistrat-asistent,

Oana Cristina Puică

